

Едгар Алан По

**ДНЕВНИКЪТ НА ДЖУЛИЪС РОДМАН
И ДРУГИ НЕИЗДАВАНИ ТВОРБИ**

София, 2021

EDGAR ALLAN POE

The Journal of Julius Rodman, Morning on the Wissahiccon (The Elk), Instinct vs Reason – a Black Cat, Desultory Notes on Cats, Cabs, A Moving Chapter, A Moving Chapter Continued, The Philosophy of Furniture, Autography, A Decided Loss, Metzengerstein, Berenice, Life In Death

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Иван Атанасов, подбор и съставителство, 2021

© Весела Прошкова, превод, 2021

© Весела Еленкова, превод, 2021

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0767-5

Едгар Алан По

Дневникът на
Джулиъс Родман
и други неиздавани творби

Подбор и съставителство

Иван Атанасов

Превод от английски

Весела Прошкова

Весела Еленкова

Edgar A. Poe.

СЪДЪРЖАНИЕ

Дневникът на Джулиъс Родман	7
(прев. Весела Прошкова)	
Утро край Уисахикън (Лосът)	83
(прев. Весела Прошкова)	
Инстинкт срещу разум: една черна котка	89
(прев. Весела Еленкова)	
Нестройни бележки върху котките	92
(прев. Весела Еленкова)	
За такситата	95
(прев. Весела Еленкова)	
Глава на коледа	96
(прев. Весела Еленкова)	
Глава на коледа – продължение	100
(прев. Весела Еленкова)	
Философия на мебелите	104
(прев. Весела Еленкова)	
Автографи	112
(прев. Весела Еленкова)	
Решителна загуба (версия на „Без дъх“ от 1832 г.)	117
(прев. Весела Еленкова)	
Меценгерщайн (версия от 1832 г.)	126
(прев. Весела Еленкова)	
Беренис (версия от 1835 г.)	137
(прев. Весела Еленкова)	
Живот в смъртта (версия на „Овалният портрет“ от 1842 г.)	149
(прев. Весела Еленкова)	
Няколко думи от съставителя	156

Английските мерни единици в книгата

1 инч = 2,54 см

1 фут = 30,48 см

1 ярд = 91,44 см

1 фунт = 0,453 кг

1 стоун = 6,35 кг

1 миля = 1,609 км

1 морска миля = 1,852 км

ДНЕВНИКЪТ НА ДЖУЛИЪС РОДМАН,

ОПИСВАЩ КАК ХОРА ОТ ЦИВИЛИЗОВАНИЯ СВЯТ ЗА ПЪРВИ ПЪТ
ПРЕКОСЯВАТ СКАЛИСТИТЕ ПЛАНИНИ

Бележка на редактора

Пред вас е недовършено произведение, замислено като сериен роман, от който са публикувани само шест глави в броевете от януари до юни 1840 г. на „Списание за джентълмени“, където По заема престижната длъжност на експерт-редактор и консултант. През юни собственикът Уилям Бъртън го уволнява и той отказва да довърши романа.

Тази история е прекрасен пример за умението на По да описва реалистично събитията, за които разказва в произведенията си. Ако името му не стоеше на заглавната страница, мнозина читатели биха приели творбата за описание на действителен случай.

През 1840 г. членовете на Сената също повярвали в истинността на събитията, за които се разказва в дневника. Робърт Грийнхау (1800–1854), родом от Ричмънд, Вирджиния, чието семейство може би е познавало По, включва в доклада си за 26-ия конгрес на щатския сенат кратка статия за творбата на писателя, озаглавена „Историческо и политическо описание на северозападното крайбрежие на Северна Америка и прилежащите територии, придружено от карта и географско представяне на тези страни“. В статията се казва: „Редно е да обърнем внимание на експедиция, прекосила американския континент в периода 1791–1794, състояща се от

8
Едгар
Алан По

граждани на Съединените щати и ръководена от Джули-
ъс Родман, чийто дневник наскоро е бил открит във Вир-
джиния и в момента се издава на части от едно филадел-
фийско списание.“

Непреднамереното подвеждане на Сената е доказател-
ство за умението на По да придава достоверност на художест-
вената измислица.

И.А.

ПЪРВА ГЛАВА

Поради щастливо стечение на обстоятелствата имаме възможност да представим на нашите читатели забележително и несъмнено безкрайно интересно повествование. Дневникът, който следва, представлява не само описание на първия успешен опит за прекосяване на грамадната скална бариера, съставена от планините, простиращи се от Ледовития океан на север до провлака Дариен на юг, образувайки по протежението си увенчана със сняг отвесна стена, а (което е още по-важно) разкрива подробности за пътешествие из необятната територия отвъд тези планини, която *и до днес* се смята за напълно непозната и на всяка карта на страната, попаднала в ръцете ни, е отбелязана като „неизследвана“. Нещо повече, това е *единствената* неизследвана територия на Северноамериканския континент. Предвид тези обстоятелства нашите приятели ще ни простят *въодушевлението*, с което представяме на читателите този дневник. Докато го проучвахме, написаното предизвика у нас по-голям интерес, отколкото което и да е *друго* подобно произведение. Не мислим, че този интерес е предизвикан от запознанството ни с човека, благодарение на което ръкописът ще стане обществено достояние. Вярваме, че също като нас, читателите ще се уверят колко занимателни и същевременно колко важни са описаните събития. Особеният характер на водача на експедицията, който е бил мозъкът и сърцето ѝ, както и неин летописец, е придал на ръкописа доста романтичен оттенък, отличаващ го от обичайно суховатите дневници, изобилстващи със статистически данни. Господин Джеймс Родман, от когото получихме дневника, е добре известен на читателите на настоящото списание и донякъде е наследил характера на дядо си, Джулиъс Родман, вгорчил на младини живота на споменатия господин. Става въпрос за хипохондрия, предаваща се по

10 наследство. Тъкмо това заболяване е подтикнало Джули-
Едгар ъс Родман да предприеме необикновеното пътешествие,
Алан По описано по-късно от самия него. Доколкото разбираме,
ловът и най-вече ловуването на животни заради кожата им, за
които той разказва в началото на дневника, са само предлог да
оправдае пред себе си причината за дръзкото си и необикно-
вено начинание. Убедени сме (и вярваме, че читателите ще се
съгласят с нас), че единственият му мотив е било желанието
да открие в лоното на дивата природа душевния покой, който
заради особеностите си характер не би могъл да намери сред хора-
та. Ето защо той избягал в пустошта като при приятелка. Само
така можем да си обясним много от описаните епизоди, които
не отговарят на общоприетите понятия за разумни действия.

Тъй като по наша преценка пропускаме две страници от
ръкописа, съдържащи описание на живота на Джулиъс Род-
ман, преди да предприеме пътешествието по Мисури, ще от-
бележим накратко, че той е роден в Англия в заможно семей-
ство, получил е добро образование и през 1784 г. (когато е
на около осемнайсет) е емигрирал заедно с баща си и с двете
си неомъжени сестри. Отначало четиримата се установили в
Ню Йорк, впоследствие се преселили в Кентъки и заживели
почти като отшелници на брега на Мисисипи, където понас-
тоящем Милс Пойнт се врязва в реката. Старият господин
Родман починал през есента на 1790 г., а през зимата в раз-
стояние на няколко седмици едрата шарка погубила двете му
дъщери. Малко по-късно (през пролетта на 1791 г.) синът му,
господин Джулиъс Родман, предприел експедицията, описа-
ние на която ще прочетете на следващите страници. Както
става ясно, той се завърнал през 1794 г., заселил се близо до
Абингдън, Вирджиния, където се оженил и отгледал три деца,
и където понастоящем живеят неговите потомци.

Господин Джеймс Родман ни осведоми, че дядо му си е
водил само кратки записки по време на изпълнената с труд-
ности експедиция и че дневникът, който вече е наше прите-
жание, е написан много години по-късно по настояване на
ботаника Андре Мишò, автор на „Флората на Северна Аме-
рика“ (*Flora Boreali-Americana*) и „Описание на дъбовете в

Америка“ (Histoire des Chênes d’Amerique). Тук е мястото да отбележим, че господин Мишò предложил услугите си на президента Джеферсън, когато прочутият държавник обмислял организирането на експедиция за прекосяване на Скалистите планини. Джеферсън приел предложението и Мишò потеглил на път, но в Кентъки го застигнало съобщение от френския министър, намиращ се във Филаделфия, който му нареждал да се откаже от намеренията си и да провежда другаде ботаническите си проучвания, възложени му от правителството на Франция. Ръководители на замислената експедиция станали господата Мериуедър Луис и Уилям Кларк, които я завършили с успех.

Завършеният ръкопис така и не попаднал в ръцете на господин Мишò, за когото бил предназначен; предполагало се, че младежът, който е трябвало да го връчи на френския ботаник, временно живеещ близо до Монтичело, го е загубил по пътя. Не били предприети опити за намирането му; както вече споменахме, Родман бил особняк и не проявил интерес към издирването. Всъщност като имаме предвид онова, което знаем за него, подозираме, че никога не би направил *обществено достояние* резултатите от най-вълнуващата си експедиция; смятаме, че е преписал и допълнил бележките си само заради господин Мишò. Дори научавайки за изследователския проект на президента Джеферсън, който при оповестяването предизвикал множество коментари и бил смятан за нещо невиждано, героят на настоящото повествование се ограничил с няколко суховати коментара, и то само пред членовете на семейството си. Никога не споменавал своето пътешествие и изглежда, избягвал разговори на тази тема. Починал преди завръщането на Луис и Кларк, а дневникът му, *поверен на пратеник, който е трябвало да го предаде на Андре Мишò*, бе открит преди три месеца в тайно чекмедже на собственото му бюро – бюрото на Джулиъс Родман. Никой не знае кой го е скрил там; родствениците на господин Джулиъс са единодушни, че *той* не би сторил подобно нещо, ала при цялото ни уважение

към паметта на този джентълмен или към господин
Джеймс Родман (комуто сме много задължени), все

пак сме почти убедени, че по някакъв начин Джулиъс е взел пакета от пратеника и го е скрил в тайника – основателно предположение предвид прекалената му чувствителност.

Подчертаваме, че нямахме намерение да внесем промени в повествованието на господин Родман, ето защо си позволихме минимални волности по отношение на ръкописа му, изразяващи се в леки съкращения. Пък и надали е възможно някой да подобри стила му – стегнат и много въздействащ, изразяващ безпределното възхищение на пътешественика от величествените гледки, които ден след ден изниквали пред очите му. Той описва емоционално и със странна обич дори случаите, когато е бил подложен на жестоки лишения и изпитания – пореден пример за особения му характер. Изпитвал безпределна любов към природата и може би дори се прекланял повече пред суровите и жестоките ѝ прояви, отколкото в случаите, когато тя е ведра и спокойна. Докато пътешествал през необятния и често опасен пущинак, бил обзет от радостен възторг, предизвикващ завист у нас, читателите. Тъкмо на него подобавало да броди сред мрачните и безутешни местности, които очевидно обожава да описва. Умът му притежавал способността да възприема, сърцето му – да чувства. Ето защо вярваме, че дневникът му е истинско съкровище – несравним с подобни нему и ненадминат дори до ден днешен.

Случайното откриване на този ръкопис, доскоро смятан за загубен, както и фактът, че прекосяването на Скалистите планини от господин Родман, който изпреварил експедицията на Луис и Кларк, никога не е оповестено публично и не се споменава в нито едно географско описание на Америка (доколкото можахме да установим, липсва дори намек за успеха на Родман), изглеждат необясними и дори доста странни. Доколкото разбрахме, за пътешествието се говори само в непубликувано писмо на Андре Мишô, което сега е притежание на господин У. Уайат от Шарлотсвил, Вирджиния. Всъщност експедицията се споменава съвсем бегло като „грандиозен замисъл, осъществен блестящо“. Ако съществуват други писмени сведения или загатвания за пътешествието, то ние не можахме да ги открием.